

УДК 37.015.3 + 614.253.1

DOI: 10.21802/2304-7437-2019-6(58)-105-114

ПРО СКРОМНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНЕ ОБЛИЧЧЯ ЛІКАРЯ**В. П. Стефурак¹, Т. В. Микитин², Н. В. Довганич²**¹*Івано-Франківський національний медичний університет;**76000, Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2;**тел. +380 (342) 54-53-73; e-mail: vstefurak@ukr.net, n_dovganich@ukr.net*²*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;**76018, Івано-Франківськ, Івано-Франківська обл., вул. Шевченка, 57;**тел. (0342) 75-23-51; e-mail: inst@pu.if.ua*

У статті розкрито роль викладачів ВНЗ у формуванні особистості студентів – майбутніх спеціалістів у галузі медицини та біології, акцентовано увагу на важливість і значення моральних якостей, зокрема скромність, а також культуру мовлення у спілкуванні з майбутніми пацієнтами, щире, просте і лагідне слово, як необхідну умову поведінки вихованого і скромного лікаря.

Ключові слова: *скромність, моральна якість особистості, характерна риса особистості, культура мовлення, поведінка студентів, зарозумілість.*

Мета статті – звернути увагу батьків, студентів та викладачів на формування морального обличчя та культури ділового мовлення майбутнього лікаря, однією з важливих якостей яких є скромність, що допомагає зберігати людську гідність.

Про моральне обличчя людини, рівень її культури можна робити висновок, насамперед, з того, як вона поводить себе в колективі, як ставиться до інших людей, до своїх вчинків, як виконує свої робочі та громадські обов'язки. Існує переконлива думка про те, що цінність життя кожної людини вимірюється не тим, що вона про себе говорить чи думає, а насамперед – її ділами. По змісту діяльності людини, спрямованості її вчинків ми і судимо про наявність у неї найдорожчих, найважливіших рис людської особистості, про її людську гідність, честь.

Однією з важливих якостей культурної, вихованої людини є скромність, яка облагороджує її розум і серце, допомагає зберігати свою людську гідність, викликає повагу інших людей, усієї громадськості. Чим скромніша і культурніша людина, тим менше в ній зневажливості та зарозумілості. Тому не випадково з покоління в покоління переходить мудре народне прислів'я: «Спіле колосся з повним зерном до землі хилиться, а пuste завжди в гору стирчить».

Скромність – це така моральна якість людини, істотна риса її характеру, яка виявляється, насамперед, в ставленні цієї людини до самої се-

бе, у тому, як вона оцінює свої сили і здібності, наслідки власної трудової діяльності, як ставиться до авторитету та успіхів інших людей.

Людина, якій властива скромність, з повагою ставиться до інших людей, вважає їх рівними собі, цінує їх життєвий досвід і знання. Скромна людина, яка досягла великих успіхів, ніколи не спиниться на них, а прагнучим внести нові удосконалення у свою працю, домагатиметься більш значних перемог. Здійснюючи ті чи ті позитивні вчинки, така людина прагне бути запобігливою, намагається робити щось корисне і приємне оточуючим людям.

У своїх стосунках з іншими скромна людина завжди проста і лагідна, не любить компліментів чи гучних фраз на свою адресу. Скромність людини означає визнання нею гідності інших людей і їх права на повагу. Навпаки, нескромність означає, що носій цієї моральної якості всі можливі людські позитивні властивості персоніфікує в собі самому, тому на інших він дозволяє собі дивитися зверху вниз і вимагає від них щодо себе підкорення, часто підлецування, плазування та ін.

Скромність, як моральна властивість і як характерна риса особистості, виявляється також у ставленні людини до праці, до трудових успіхів інших людей, у її взаємовідносинах з колективом. Відчуваючи себе членом того чи іншого колективу, будучи зацікавленою в його успіхах, подаючи допомогу своїм товаришам, з повагою ставиться до наслідків праці. Скромна людина на власному досвіді переконується в тому, що без допомоги колективу їй буде значно важче подолати перешкоди, які заважають здійсненню бажаної мети. Свій власний успіх така людина завжди розглядає як наслідок спільної діяльності, творчої праці багатьох людей. І, навпаки, зарозуміла, самовпевнена людина завжди відокремлює свої інтереси від інтересів колективу, ставить їх на перше місце. Не скромна людина майже завжди переоцінює себе, свої можливості, ставить себе над колективом, забуваючи про те, що її особисті досягнення часто є результатом напруженої праці того чи іншого колективу людей.

Скромність не дана людині від народження. Вона є наслідком правильного виховання, результатом наполегливої праці над удосконаленням своєї особистості. Ця моральна якість так само як і інші складні якості особистості, належить до тих рис характеру людини, у яких знаходять вияв усі її сторони: розум, воля і почуття.

Так, наприклад, уміння людини контролювати себе, аналізувати свої дії, передбачати наслідки своїх вчинків, правильно оцінювати їх – це, насамперед, вияв її інтелекту. І навпаки, відсутність такого уміння є показником обмеженого розуму людини. Не можна вважати розумним того керівника, який пишається своєю високою посадою, вимагає від інших чиношанування і не визнає критики. Так само можна сказати і про деяких студентів, які вихваляючись своїми успіхами, зневажливо ставляться до інших, не беруть до уваги їх порад.

Скромна поведінка тієї чи іншої людини завжди ґрунтується на її суворій вимогливості до себе, на тверезій оцінці своїх сил та можливос-

тей. Тому дійовий вияв цих якостей у повсякденному житті людини передбачає наявність у неї не лише розуму, а й сильної, організованої волі.

Уміння людини триматися скромно вимагає від неї певних волевих зусиль, скерованих на гальмування в собі бажань похвалитися своїми успіхами, протиставити їх успіхам інших тощо. Здатність людини до свідомого утримання своїх егоїстичних бажань дає їй можливість завжди підкоряти свою поведінку інтересам колективу, а також нормам і правилам співжиття.

Вимагаючи від людини правильної оцінки досягнень, свого ставлення до людей, наслідків своєї праці та поведінки, скромність в той же час не означає приниження людської гідності, недооцінку її сил і можливостей. Скромність, як моральна якість особистості, не існує окремо від почуттів людини, від її гідності, соромливості. Тому людина, якій властива скромність, тяжко переживатиме непристойні вчинки інших, вони обов'язково викличуть у такої людини ніяковість, інколи гнів або почуття сорому. Подібних переживань ніколи не виникає у нескромної людини.

Нашій студентській молоді слід усвідомити, що навмисне прагнення людини до слави ніколи не принесе їй успіху, не допоможе завоювати популярності в колективі чи поваги інших людей. Їм слід також пам'ятати про те, що бажання слави, відверта погоня за нею вважається виявом зарозумілості, самовпевненості і гостро засуджується в суспільстві.

Враховуючи вищесказане, слід звернути увагу студентів на те, що як у великих, так і в малих справах вони повинні поводити себе стримано. Проте, скромна поведінка не включає законних прагнень юнаків і дівчат до першості в навчанні, до завоювання поваги колективу, оточуючих людей. Справжня скромність не має нічого спільного з властивою деяким людям невпевненістю у своїх силах, соромливістю або страхом за успіх виконання того чи іншого завдання.

Отже, скромність передбачає, з одного боку, відсутність будь-якого звеличення своєї особи, а з другого – відсутність схильності до приниження себе, а відтак до прислужництва, яке завжди викликає огиду.

Слід також звернути увагу майбутніх лікарів на те, що деякі їхні колеги ще не мають чітких понять про скромність. Так, дехто з них вважає, що скромна людина, це насамперед людина мовчазна з тихим характером, яка не любить розваг, поміркована у своїх почуттях та вчинках. Іноді скромність розуміють як ввічливість, культурність, наївність. Таке уявлення про скромність, безумовно помилкове.

Звичайно скромна людина ніколи не помітить смішного в непристойності. Вона також не слухатиме вульгарних розповідей чи двозначних жартів. Але це не означає, що скромна людина не любить сміху, дотепності або жартів. Не вірною є також думка, що скромність вимагає надмірної серйозності, мовчазності і холодної розсудливості. Слід підкреслити, що скромність ніколи не заважає людині бути життєрадісною, товариською у ставленні до інших людей. Треба пам'ятати, що веселий

настрій, бадьорість, рухливість – це невід’ємні риси поведінки молоді, і нема чого їх приховувати. Необхідно дбати лише про те, щоб у формах прояву цих рис не було нічого грубого, вульгарного, такого, що заважає іншим людям чи ображає їх.

Деякі студенти, позбавлені почуття скромності, досить відверто, а іноді і безпідставно мають про себе і свої можливості занадто високу думку. Особливо прикрим є те, що вони не соромляться висловити цю думку вголос і нав’язувати її оточуючим, колективу. На жаль, ще досить часто ми можемо зустріти студента, який не соромиться заявити викладачу, що його не цікавлять практичні заняття з його предмету, тому що він багато знає.

Звичайно, далеко не всі не скромні люди виставляють свої позитивні якості чи успіхи на показ, про те всі вони вважають себе незвичайними людьми. Про них можна сказати одне в переважній більшості – це нерозумні люди. «Можна бути скромним, не будучи мудрим, але не можна бути мудрим, не володіючи скромністю», – повчає нас чудове китайське прислів’я.

Коли людина зазнається і вважає себе бездоганною, уявляє, що вона в достатній мірі володіє всіма цінними якостями, незвичайно талановита і обдарована, – вона перестає бачити нове, не помічає своїх помилок. Така людина зупиняється в своєму розвитку вперед, її вуха, очі, голова втрачають здатність реагувати на все нове. Вона не бажає прислухатись до зауважень інших людей, не бажає визнавати свої хиби і помилки, не прагне подолати і виправити їх, через це хиби і помилки зростають.

Саме ті студенти, у характер яких міцно вкоренилися такі негативні риси як зазнайство, зарозумілість, самовпевненість, забувають про те, що скромність є істотною рисою українського лікаря, прикрашає і облагороджує його, робить приємним спілкування з ним.

Таким чином, поняття скромність своїм змістом протилежне змісту таких понять як зарозумілість, гоноровість, шанобливість та ін. Саме почуття скромності спонукає людину правильно оцінювати свої досягнення, не виставляти на показ своїх успіхів, а також викликає в неї огиду до всього показного, різноманітних почесностей чи шанування. Скромна поведінка – це поведінка розумної людини, яка вміє керувати своїми діями, підкорятись своїм негативним бажанням та почуттям інтересам колективу.

Виховуючи у собі позитивні моральні якості, студентська молодь повинна глибоко усвідомлювати, що головним, найдорожчим у людини є її внутрішнє благородство, душевна краса. Саме вони і спонукають людину поводити себе завжди скромно. Великому благородству, красі людських відносин і винятковій скромності студенти повинні вчитися у своїх старших наставників.

Прояви скромності як моральні якості особистості і як риси характеру людини можуть бути різноманітними. Скромність породжується всім укладам життя людини, змістом її діяльності і виявляється в пове-

дінці та вчинках людини, мові і манерах спілкування з іншими людьми, в її зовнішньому вигляді. Скромна людина, здійснюючи добрі справи, намагається зробити це непомітно, вона ніколи не рекламує своїх вчинків, не афішує своїх досягнень, не пишається своїми перемогами, не виставляє їх на показ. Для людини, істотною властивістю якої є скромність, завжди характерним є те, що вона прислухається до того, як оцінюють її поведінку товариші, що думають, говорять про неї інші. Скромна людина дорожить думкою колективу, розуміє, що без нього, без допомоги товаришів вона не зможе досягти певних успіхів, а також усвідомлює й те, що її особиста гідність, успіхи залежать від колективу і від тих умов, які він створив для її життя і діяльності.

Старшому поколінню нашого університету добре відомі прізвища професорів Георгія Овксентійовича Бабенка, Юхима Петровича Мельмана, які, повернувшись з фронту, внесли значний вклад в організацію навчального закладу, розвиток наукових досліджень, робили все можливе для успішного навчання студентів.

Правильна самооцінка людиною власної поведінки дає їй можливість своєчасно виявити свої хиби, а також накреслити шляхи їх усунення, тобто шляхи удосконалення своєї особистості. Уміння людини виховувати саму себе передбачає глибоке знання нею своїх негативних якостей, а також позитивних можливостей. Чим повніше це знання, тим успішніше йтиме процес самовиховання.

Майбутнім лікарям слід глибоко усвідомити, що людину нерідко засліплює переоцінка самої себе, і чим вище вона себе оцінює, тим, звичайно, стає гіршою. Переконливим і вдалим щодо цього є висловлювання про те, що кожна людина подібна до дробу, у якому чисельник – те, що вона є, а знаменник – те, що вона про себе думає. Чим більший знаменник, тим менший дріб.

Хвастощі, зарозумілість та чванливість належать до дуже негативних рис характеру людини. Хвалько ніколи не буде нашим героєм і не зможе користуватися повагою інших людей. Хіба не викликають у нас зневаги ті студенти, які втративши почуття сорому, вихваляються становищем і матеріальними достатками своїх батьків, а іноді намагаються за їх прізвищами сховати свої непристойні вчинки. Зазнайство, зарозумілість, пихатість, а також аналогічні негативні якості особистості породжуються легковажним ставленням деяких юнаків і дівчат до навчання, до обрання свого життєвого шляху. Саме безтурботне існування, лінощі не тільки сприяють виникненню та розвиткові у них згаданих вище негативних якостей, а й спонукають до аморальних вчинків.

Не розуміючи змісту справжнього людського щастя і благородства людини, не усвідомлюючи значення простоти, не вимушеності людських відносин, деяка частина студентів бачить «красу» життя у викривленні, у вульгарній разючості одягу та зачіски, у перекрученні рідної мови, у сліпому наслідуванні закордонної моди. Саме тому нашим студе-

нтам слід глибоко усвідомити, що людина може бути зовні зовсім непоказною, але прекрасною своїм внутрішнім духовним змістом. І, навпаки, зовнішньо красива людина може бути внутрішньо потворною і нікчемною. Така зовнішня краса нічого не варта, вона відштовхує своєю пустою і беззмістовністю. Велич людини нерозривно зв'язана з її внутрішньою красою, яка не має нічого спільного із зовнішньою вродливістю.

Слід також звернути увагу студентів на те, що людина не має права вихвалитись чи пишатись зовнішньою вродливістю. У тому, що природа наділила її красою, не має ніяких її власних заслуг. Саме вродливий людині слід нагадати чудовий вислів видатного англійського поета В. Шекспіра: «Зовнішня чистота ще цінніша тоді, коли прикрашає внутрішню».

Слід також вважати непристойним нескромну поведінку тих студентів, які соромляться становища своїх батьків, зневажливо ставляться до них, а іноді не виконують своїх обов'язків перед ними. Нескромність виявляється також у надмірному честолюбстві. Нерідко наявність такого честолюбства не усвідомлюється людиною і не засуджується нею і тому сприяє виникненню та розвитку у неї таких надзвичайно негативних рис характеру як зарозумілість і самовпевненість. Ці якості заважають людині бути самокритичною, ретельно контролювати себе, бачити свої хиби, відповідно їх оцінювати і своєчасно усувати.

Не можна заперечувати того факту, що кожній людині буває приємно, коли її успіхи своєчасно відзначаються і належно оцінюються іншими людьми чи колективом. Проте, пам'ятаючи про необхідність, виховання скромності, слід уникати надмірного звеличення однієї і тієї ж особи, вихваляння її якостей, протиставлення її особистих досягнень успіхам інших. Постійні розмови про позитивні якості одних і тих же людей, підвищена увага до їх заслуг, численні компліменти на їх адресу стимулюють виникнення і розвиток у них некритичного ставлення до себе, до наслідків своєї праці і поведінки. У зв'язку з цим треба уникати умови, за яких формується зарозумілість, пихатість, самовпевненість.

Для гальмування прояву чванства і зарозумілості, а також для усунення згаданих вище негативних якостей велике значення має своєчасна і самокритична самооцінка людини, накреслення нею відповідних шляхів самовиховання, самоудосконалення своєї особистості. Скромна людина, якби не була вона широко освічена, добре обізнана з основами наук, завжди відчуває недостатність своїх знань, наполегливо прагне пізнати щось нове, вірить у те, що будувати нове життя, своє справжнє щастя можна лише тоді, коли день за днем збагачує свої знання. Навіть тоді, коли людина знає багато, вона завжди з повагою ставиться до досвіду інших людей. Проте, ми ще досить часто зустрічаємося з такими студентами, які дозволяють собі бути нескромними в оцінці своїх знань. Прояви нескромності зустрічаються і серед тих студентів, коли останній вступає в суперечки з викладачами з приводу оцінок. Такі самовпевнені студенти забувають про те, що на боці викладача його життєвий досвід, знання, які він покликаний передати їм же. Зарозумілі і самовпевнені

люди завжди намагаються впевнено продемонструвати свої знання, вихваляють свій розум і талант, при чому вважають, що сама природа наділила їх неабиякими здібностями. Такі люди забувають про те, що без оволодіння знаннями, без наполегливої праці не можна змінювати життя.

Скромна людина – це морально вихована людина. У неї не тільки вихована свідомість, але й навички культурної поведінки. Тому про скромність людини ми можемо судити також і по тому, як вона розмовляє з іншими людьми. Мова є знаряддям спілкування людей, за допомогою якого вони обмінюються думками і досягають розуміння один одного. Тому мова є одним із засобів вияву нашого ставлення до оточуючих нас людей. Під час бесіди, суперечки, виступу слід дотримуватися певних правил, без яких не можна собі уявити культурну сучасну молодь. Правильний, спокійний, рівний тон розмови дозволяє нам довести нашу думку іншим, зробити її більш переконливою. Такий тон у розмові є також виявом поваги до людини, з якою ми розмовляємо. І, навпаки, там, де один із співрозмовників під час бесіди з іншими поводить себе роздратовано, нервово, крикливо – він виявляє свою невихованість, і робиться для оточуючих нестерпним. Такі негативні якості лікаря, як грубість, безтактність, невміння тримати себе в руках під час розмови, не можуть бути виправдані ніякими посиланнями на погане здоров'я чи «послаблені нерви».

Переконливості нашому мовленню допомагає також короткий виразний жест. Але при цьому треба бути дуже уважним щодо упорядкування своїх рухів і стежити за тим, щоб жести не перетворювалися в безладне махання руками. Розмовляти з людиною, руки якої весь час знаходяться в русі, що мнуть, рвуть, перебирають – дуже неприємно. Всякі зайві, непотрібні під час лекції чи практичного заняття рухи викладача справляють враження не вихованості, а також ставлять в незручне становище того, з ким розмовляєш і кому іноді буває соромно за свого товариша. Спокійна і стримана бесіда краще дозволяє сполучати повагу до співрозмовника і до себе самого.

Студенти, які під час розмови з іншими, не дають їм змоги висловити свої думки, не вважають за доцільне прислухатись до них, весь час нав'язують свої, інколи непереконливі, погляди, – демонструють свою грубість, невихованість, виявляють зневагу до співрозмовника, його думки і таким чином ображають його. Молодим викладачам слід вміти слухати студента і тоді, коли він запитує нас чи звертається з проханням. Не можна під час бесіди з такою людиною бути неуважним, займатися сторонніми справами, відмовлятися, дивитися «мимо», слухати «краєм вуха».

Вихована, скромна людина ніколи не втрутиться в інтимну бесіду інших людей чи розмову старших, не нав'язуватиме їй своїх порад. Вона також не стане сперечатись з питань, у яких сама не дуже обізнана. Така людина завжди прислухається до того, що радить чудове прислів'я: «Не говори завжди, що знаєш, а знай, завжди, що говориш».

Мова засмічена жаргонізмами, бюрократичними штампами, вульгарними словами і зворотами, не може бути названа культурною. Тому

слід вважати недопустимим вживання грубих, лайливих, образливих для оточуючих виразів. За формою нашого мовлення, манери висловлювати свої думки нас або поважають, або зневажають оточуючі люди. На жаль, у нас ще й досі немає повсякденного і суворого громадського осуду тих студентів, які псують рідну мову, іноді свідомо вживають грубі слова. А вже давно слід оголосити рішучу боротьбу цим молодим людям.

Манери розмовляти наші студенти вчать насамперед у своїх батьків, вчителів, викладачів. Саме тому треба не лише пояснювати їм, яке негативне значення у спілкуванні з людьми має вживання грубих, вульгарних слів і виразів, але й самим не користуватись ними.

Враховуючи важливість і значення культури мови для спілкування з майбутніми пацієнтами, слід завжди бути чемним у розмові, привітним і ввічливим у стосунках з особливо хворими людьми. Кожному слід пам'ятати, що щире, просте, лагідне слово є необхідною умовою поведінки вихованого і скромного лікаря.

Відсутність скромності часто породжує неприємну фамільярність, розв'язність, які проявляються у тому, що юнак або дівчина, не враховуючи вік і становище іншої людини, може називати її на «ти», поплескати по плечу, перебити розмову інших і безцеремонно втрутитися в неї, вступати в суперечки з батьками, викладачами, іноді з незнайомими людьми, нав'язувати їм свою думку.

Скромність вимагає стриманості, вміння не піддаватися хвилинному пориву роздратування або спалаху гніву через дрібниці. Нерідко доводиться бути свідками грубих суперечок, чвар, викликаних тим, що хтось із студентів не зумів своєчасно стриматися. У стані запальності, збудження вони іноді роблять вчинки, про які пізніше щиро пожалкують і через які втрачають дружбу і повагу своїх друзів.

Отже, якщо людина груба і вульгарна, то її ніщо не врятує в очах інших. Але якщо вона виробить в себе почуття такту, вміння поводити себе в товаристві, міцно засвоїть необхідні правила етики, стежитиме за своєю зовнішністю, навчиться зі смаком одягатись – тоді вона стане в багато разів кращою, красивішою. Одна справа – людина з хорошою душею, друга – людина, яка до того ж вихована, має потрібні якості внутрішньої і зовнішньої культури. Така людина володіє якоюсь додатковою чарівністю.

Скромність не сумісна з розв'язаністю, голосним сміхом, красивими показними позами, манерністю. Так, наприклад, скромну дівчину образять легковажні, надто вільні рухи і дії або двозначні жарти деяких юнаків. Але, на жаль, ще є й такі студентки, яким до вподоби таке розв'язне поводження з ними хлопців.

У багатьох випадках ставлення юнаків до дівчат, чоловіків до жінок залежить, насамперед, від самих дівчат і жінок, від того, як вони вміють себе поводити. Такі риси, як скромність, гордість, дівоча гідність завжди примушують людей ставитись до них з повагою. Дівоча гордість – це не зазнайство. Навпаки, це благородна якість є виявом скромності. «Дівчат, – говорив А. С. Макаренко, – треба вчити повазі до себе, до

своєї жіночої гордості. Треба, щоб вони навіть приємних їм юнаків зустрічали з деяким «перцем»».

Стриманість і доброзичливість юнака чи дівчини зумовлюють чистоту їх відносин. Саме ця чистота прикрашає їх життя, допомагає їм духовно зростати, ставати кращими людьми. Вихована, культурна, скромна людина ніколи не дозволить собі бути надокучливою. Саме ті молоді люди, які весь час намагаються нав'язати себе, свої дії, думки, почуття іншим людям, завжди вважаються надтоїдливими, а тому і нескромними. Надтоїдливість роздратовує людей, псує взаємини з ними, викликає у них зневагу. Виховані і скромні люди не балакучі і не лізуть з відвертими розмовами, коли їх про це не питають. Вони не грають на струнах чужих душ, щоб у відповідь їм зітхали і нянчились з ними.

Скромність виявляється не тільки в манері людини поводитись і розмовляти з іншими людьми, не тільки у відповідних вчинках, а й в її зовнішньому вигляді, в туалеті. Одяг, вбрання покликані підкреслювати красу людей, їх витонченість. Тому не слід одягатись так, щоб костюм, навіть дуже красивий, заслоняв собою людину. Всього цього не розуміють окремі студенти, яких прийнято називати модними. У погоні за модою вони іноді зовсім втрачають почуття міри, намагаються повернути до себе увагу костюмами, які кидаються в вічі або непомірним використанням косметики.

Виховуючи в собі почуття скромності, нашим майбутнім лікарям слід також пам'ятати, що турбота про свій зовнішній вигляд, звичайно, є рисою культурної людини, але в усьому треба керуватися почуттям міри. Саме це почуття допоможе нам пам'ятати про свій вік, становище, яке ми займаємо в суспільстві, особливості своєї фігури, а також умови того оточення, у якому ми збираємось перебувати. Так, наприклад, забуваючи про почуття міри, деякі студентки надмірно розмальовують своє обличчя, прикрашають себе всякими прикрасами, одягаються так, що в їх туалеті можна знайти всі кольори веселки. Такі прихильниці мод, «своєрідні папуги», завжди мають вульгарний, а тому й нескромний вигляд. Намагання деяких з них звернути на себе увагу зовнішніми прикрасами, яскравими кольорами одягу, надмірно модною зачіскою – є передусім виявом духовного убозтва людини.

Виховання почуття скромності починається в родині задовго до того як дитина піде в навчальний заклад. Сім'я, між членами якої не буває грубих розмов, фамільярності, розв'язаності, зарозумілості у відносинах, звичайно, виховуватиме у своїх дітей скромність. А в тих сім'ях, у яких безвідмовно задовольняють усі дитячі примхи і бажання, де діти не визнають слова «не можна», як правило, виростають нескромні люди, егоїсти.

Підводячи підсумки всього сказаного раніше, слід звернути увагу на те, що скромність треба виховувати в собі так само, як і всі інші риси характеру. Скромність – це чудова якість вихованої людини, вона прикрашає і облагороджує нашу поведінку. Скромність виховується з дитинства і вдосконалюється протягом всього життя людини шляхом самовиховання.

Переборення подібних бажань, повага до себе самого, огида до всякої грубості, розпусти, брехні, уважне і чуйне ставлення до людей, повага до їх праці, прав, часу, спокою, звичка завжди критичного ставитись до себе та своїх вчинків – ось ті передумови, завдяки яким і формується справжня скромність.

Наявність скромності дає можливість лікареві правильно оцінити свої знання, сили і здібності, правильно організувати свої дії і вчинки. Вона викликає у нас прагнення удосконалювати свої моральні і ділові якості, розширювати свої знання, з повагою ставитись до чесних людей, боротися із самовпевненістю, самозакоханістю та усякими проявами егоїзму.

Література

1. Архипова С. П. Якість освіти у контексті вимог сучасності // Вісник Черкаського університету. – 2007. – № 135. – С. 11–14.
2. Мілерян В. Е. Методична основа підготовки і проведення навчальних занять в медичних вузах (метод. посіб.): – 2004. – К: Хрещатик. – 80 с.
3. Ніколаєвський В. М. Соціологічна освіта в Україні: критерії та освітні стратегії досягнення якості [Електронний ресурс] / Ніколаєвський – Режим доступу: <http://www.sociologykharkov.ua/docs/enter01/nick.doc>
4. Чирков Б. О. О скромности. – журнал «Смена», 1990. – № 16. – 107 с.
5. Додон Л. Л. «Культура поведения молодого человека». М: Наука, 2007 – 47с.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 21.10.2019 р.
Рекомендовано до друку д.м.н., професором Поповичем В.І.,
д.м.н., професором Прищуком Л.А. (м. Київ)*

MODESTY AS A DOCTOR'S MORAL TRAIT OF CHARACTER

V. P. Stefurak¹, T. V. Mykytyn², N. V. Dovganych²

¹*Ivano-Frankivsk National Medical University;*

76000, Ivano-Frankivsk, 2 Galytska St.;

tel. +380 (342) 54-53-73; e-mail: vstefurak@ukr.net, n_dovganich@ukr.net;

²*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;*

76018, Ivano-Frankivsk, 57 Shevshenko St.;

tel. (0342) 75-23-51; e-mail: inst@pu.if.ua;

The paper deals with a mentor's part in forming students' personality, future professionals in the fields of medicine and biology. The main emphasis is given to their moral traits of character, namely to modest behavior as well as communication competence with future patients, such as a sincere, gentle word as a prerequisite for the behaviour of an educated and decent doctor.

Key words: *modesty as a moral trait of character, students' communication and behaviour standards, arrogance.*